

4. Мардаровская Ю.В. Долгосрочная и краткосрочная финансовая политика предприятия: [Учебн. Пособие] / Ю.В. Мардаровская. – М.: ЭЛИТ, 2009. – 278 с.
5. Опарін В.М. Фінанси: [Навч. посіб.]: 2-ге вид., доп. і перероб. / В.М. Опарін. - К.: КНЕУ, 2002. - 240 с.
6. Принципи формування фінансової політики: [Текст] // Інформаційний портал про гроші; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://koryuka.org.ua/>
7. Сторожук Т.М. Фінансова політика підприємства в контексті його внутрішньогосподарської політики / Т.М. Сторожук, Д.С. Сторожук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. - № 1. – С. 559-567.
8. Танклевська Н.С. Концептуальні основи формування фінансової політики розвитку сільського господарства країни / Н.С. Танклевська // Вісник СевНТУ: зб. наук. праць. Серія: Економіка і фінанси: Вип. 30. – Севастополь, 2012. – С. 241-245.
9. Юхименко П.І. Теорія фінансів: Підручник / П.І. Юхименко, В.М. Федосов, Л.Л. Лазебник (За ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія). - К.: ЦУЛ, 2010. - 576 с.

УДК 654.07:338.24

СИСТЕМА КОНТРОЛІНГУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Петіна Л. В. - к.е.н., доцент, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Розвиток сільського господарства та зміни ринкового середовища потребують пошуку нових форм управління підприємствами та їх інтегрованими об'єднаннями. Без координації дій різних служб і підрозділів підприємства неможливо здійснювати ефективне оперативне управління виробничими процесами та досягти стратегічних цілей. Одним з інструментів управління бізнесом та інвестиційним потенціалом агроформувань може стати система контролінгу, яка розглядається як система спостереження та вивчення внутрішнього економічного механізму підприємства та об'єднує в собі такі елементи як планування, облік, контроль, аналіз, формування інформаційних потоків та підготовку рекомендацій для прийняття управлінських рішень. Якою повинна бути система контролінгу, які функції виконувати – на ці питання немає однозначної відповіді.

Стан вивчення проблеми. Контролінг як систему ефективного управління підприємством вивчають такі науковці як Ф.Ф.Бутинець, Т.В.Калантай, Ж.А.Єрмакова, І.В.Яцкевич та ін.. Але в їхніх наукових працях не висвітлені такі питання, як можливість застосування контролінгу з метою управління інтегрова-

ними об'єднаннями, інвестиційним потенціалом підприємств та їх угруповань, і як повинні відбуватися функціональні дії в цій системі управління.

Методика досліджень. Для вирішення поставлених завдань в процесі дослідження використовувалися такі наукові методи, як статистичний, програмно – цільовий, діалектичний та монографічний.

Результати дослідження. Розвиток теорії управління інвестиціями йде вкрай низькими темпами. Потенціал наукових праць вітчизняних вчених, таких як Ф.Ф.Бутинець, Є.В.Максименко, Т.В.Калантай, С.Н.Петренко та інших в повній мірі не відповідає тим вимогам, які потрібні для удосконалення практичної діяльності системи управління інвестиційними процесами на підприємствах, в тому числі, й сільськогосподарських.

Відсутність єдиного теоретико-методичного підходу до управління інвестиціями в сільському господарстві не дає змоги ефективно управляти цим процесом. А відсутність своєчасної й достовірної управлінської інформації звужує можливості менеджерів оперативно приймати управлінські рішення і дієво впливати на ефективність використання інвестиційних ресурсів. Без задоволення інформаційних потреб менеджерів оперативними даними з прогнозування, планування, аналізу та контролю за використанням інвестицій оперативне управління інвестиційними процесами буде малоефективним.

Інвестиційна діяльність підприємства повинна регулюватися оперативними управлінськими рішеннями щодо ефективного використання інвестиційних ресурсів в процесі виробничої діяльності суб'єкта господарювання. А тому система контролінгу повинна не тільки виконувати функції збору економічної інформації, яка необхідна для загального управління підприємством, а й специфічні, такі, які забезпечують розробку інвестиційної стратегії господарства, сприяють формуванню інвестиційних ресурсів та оперативному управлінню ними. Вона повинна об'єднувати послідовно всі операції в процесі оперативного управління інвестиційною діяльністю: прогнозування, планування, обліку, контролю і аналізу.

Забезпечуючи ефективне управління інвестиційними процесами на підприємстві, система контролінгу повинна здійснювати:

- розробку стратегічних напрямів інвестиційної діяльності;
- розробку стратегії формування інвестиційних ресурсів;
- оцінку інвестиційної привабливості окремих інвестиційних проектів;
- формування інвестиційного портфеля;
- надання інформації менеджерам з метою покращення оперативного управління інвестиційними проектами;
- контроль за використанням інвестиційних ресурсів;
- підготовку рішень про вихід з неефективних інвестиційних проектів.

Планування базується на загальній концепції розвитку підприємства. Воно показує, який капітал необхідний для реалізації інвестиційного проекту, на які цілі будуть витрачатися кошти та як буде підприємство повертати кредиторам інвестовані у виробництво фінанси. Планування дає можливість завчасно сформулювати порядок дій підприємства, врахувати весь комплекс заходів, який буде забезпечувати ефективне економічне функціонування суб'єкта господарської діяльності.

Системою контролінгу повинен здійснюватися господарський облік (бухгалтерський, оперативно-технічний, статистичний), метою якого є фіксація фактичних витрат та обсягу виробленої продукції. Контролюючи видатки на виробництво того чи іншого виду продукції, обліковець накопичує дані для розрахунку її собівартості – одного з головних економічних показників, що характеризують ефективність господарської діяльності агроформування.

Однією з найголовніших функцій системи контролінгу є економічний аналіз – система способів вивчення за даними обліку, звітності, планів та інших джерел інформації результатів і стану господарської діяльності, можливих варіантів її поліпшення та обґрунтування прийняття управлінських рішень. Проведення економічного аналізу та оцінки виробничої діяльності підприємства є необхідною умовою реалізації інвестиційних проектів і програм.

Оцінка інвестиційної привабливості аграрного підприємства повинна здійснюватися за допомогою таких показників, як обіговість активів, прибутковість капіталу, фінансова стійкість, ліквідність активів. При цьому враховуються родючість ґрунтів, наявність зрошуваних систем, кадровий потенціал, розвиненість ринкової інфраструктури, тощо.

Відділ з аналітичних досліджень повинен формувати не тільки аналітичну інформацію про результати ефективності технологічних операцій, які вже відбулися на підприємстві, а користуючись прогностичними методами, готувати вихідні дані для прийняття управлінських рішень, що стосуються поточного ціноутворення, капітальних витрат, поточної й майбутньої реалізації продукції, ціни на яку можуть змінюватися майже щоденно.

Головною відмінністю системи контролінгу є те, що на основі прогностичних даних, моніторингу та первинних документів, достовірно відображаючих стан дійсних речей на виробництві, після здійснення відповідних аналітичних дій, оперативно інформувати менеджерів підприємства про перевитрати або економію товарно-матеріальних цінностей, зарплати працівників, інших елементів виробничих витрат та надавати рекомендації з усунення виявлених недоліків, щоб запобігти в майбутньому виникненню небажаних явищ в процесі виробництва.

Порівнюючи систему контролінгу з системою господарського обліку, ми відмічаємо, що останній процес контролю за фактичними витратами здійснюється після завершення поточного місяця. При цьому, беруться фактичні дані з аналітичних рахунків і порівнюються з нормативними. В ході такого співставлення виявляються відхилення, встановлення причини їх виникнення, визначаються обсяги завданих збитків. За допомогою чекової системи контролю і взаєморозрахунків менеджери запобігають виникненню перевитрат матеріальних цінностей у майбутній період. Така система не дає змоги контролювати витрати ліміту по окремим елементам технології. Також значно зростає трудомісткість облікової роботи: випускається велика кількість чеків, а первинні документи без чеків втрачають своє значення. В ряді випадків спостерігається дублювання та ускладнення діючої облікової системи. Ця система обліку, контролю й аналізу не відповідає вимогам контролінгу, який орієнтований на оперативне надання необхідної економічної інформації керівній ланці підприємства та передбачає застосування автоматизованих систем обробки економічної інформації, зменшення часу на виконання обліково-аналітичних та контроль-

них функцій, дає можливість безперервно інформувати менеджерів про відхилення від нормативних показників при здійсненні тієї чи іншої операції в технологічному ланцюзі.

Оперативність управління господарськими, фінансовими, інвестиційними та іншими процесами залежить від швидкості проведення облікових операцій та аналізу динаміки економічних показників. Впровадження автоматизованої системи обліку доходів та витрат на виробництві забезпечило б систему оперативного управління даними, які б задовольнили запити споживачів інформації. Автоматизована обчислювальна техніка дозволила б глибше вивчити залежність витрат від різних факторів, проводити більш точне обчислення, враховувати дійсні співвідношення між об'ємом виробництва та розміром витрат, дозволила б в автоматичному режимі порівнювати планові й фактичні показники та здійснювати аналіз їх відхилень. Вона б забезпечила більш високий рівень організації праці у сфері управління виробництвом, зменшила б витрати часу на обчислення і розрахунки, створила б умови для підвищення продуктивності праці. [1]

Застосування ЕОМ в системі контролінгу значно підвищить оперативність господарського обліку за рахунок мінімізації розриву в часі між збором вхідної інформації та одержання вихідних, опрацьованих даних, які необхідні менеджерам для ефективного управління підприємством. При цьому повинен бути забезпечений повний облік витрат виробництва за елементами та статтями, як за структурними підрозділами так і по підприємству в цілому; своєчасне і повне оприбуткування вирощеної продукції та контроль за її зберіганням; визначена собівартість виробленої продукції.

Значний об'єм інформації і специфіка обліково-аналітичних операцій в системі контролінгу та територіальна розосередженість структурних підрозділів на сільгосппідприємствах може стати причиною децентралізації облікового процесу. В таких випадках ЕОМ повинна встановлюватися безпосередньо в кожному структурному підрозділі. При цьому, як свідчить зарубіжний й вітчизняний досвід, відмічається значне покращення інформаційного забезпечення за рахунок: більш оперативної обробки даних та видачі результативної інформації, посилення контролю, високої гнучкості вирішення поточних завдань, зниження вартості обробки економічної інформації.

Забезпечена системою автоматизованих робочих місць децентралізація обробки облікової інформації дає можливість за допомогою ЕОМ і терміналів реєструвати і формувати первинну документацію, одержувати звітні документи та відомості безпосередньо в підрозділах підприємства, робить непотрібною надмірну централізацію бухгалтерського апарату та всієї системи обліку в цілому.

Для забезпечення автоматизованого виконання обліково-аналітичної роботи за допомогою обчислювальної техніки, організації інтегрованої обробки всіх видів економічної інформації та скорочення трудомісткості по її опрацюванню на кожному підприємстві повинен створюватись масив нормативно-довідкової інформації: норми виробітку та розцінки, норми витрат пального, відсотки різних доплат і надбавок, облікова ціна товарно-матеріальних цінностей тощо. В процесі використання нормативно-довідкової інформації необхідно проводити корегування даних, що до неї входять. Що стосується довідника

господарських операцій, який є складовою частиною нормативно-довідкової інформації, то він складається один раз на початку впровадження автоматизованого робочого місця, служить для автоматизації процесів присвоєння кодів об'єктам обліку і включає: види витрат, види операцій, рахунки систематичного й аналітичного обліку, статті та елементи витрат, одиниці виміру витрат.

Вагоме місце в системі контролінгу повинен займати внутрішньогосподарський контроль, який може здійснюватися у вигляді перевірки, господарського і службового розслідування, забезпечуючи достовірність господарської й фінансової інформації суб'єкта господарювання. Систему внутрішньогосподарського контролю слід визначати як сукупність облікової політики та процедур суб'єкта господарювання, що спрямовані на попередження, виявлення і виправлення суттєвих помилок та відхилень від прийнятих норм, які можуть бути у фінансових звітах про використання підприємством інвестиційних ресурсів.

Основним завданням контролю в системі контролінгу повинно бути:

- забезпечення процесу прийняття ефективних управлінських рішень;
- контроль за доходами й витратами при виконанні господарських операцій;
- контроль за раціональним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів у всіх підрозділах підприємства, виявлення та попередження нецільового використання інвестицій тощо.

Взаємозв'язок обліку й контролю дозволяє створити реальне уявлення про стан справ на підприємстві та посилити вплив управлінських рішень на економічну ефективність виробництва [2].

Одним з ефективних видів контролю за реальним розміром виробничих витрат може бути перманентна (постійна) інвентаризація. [3]. Сутність її полягає в тому, що постійно діюча на підприємстві інвентаризаційна комісія піддає перевірці фактичну наявність окремих видів майна та стану фінансових зобов'язань на певну критичну дату (момент, коли в натурі є мінімальний залишок матеріальних цінностей за даними бухгалтерського обліку).

Доцільність застосування перманентної інвентаризації в системі контролінгу визначається потребою у спостереженні за постійним рухом товарно-матеріальних цінностей на виробництві та інвестицій, які можуть надходити на підприємство не тільки у грошовому виразі а й у формі товару: насіння, устаткування, добрив, технічних засобів, пального, тощо. До його переваг слід віднести своєчасність виявлення відхилень від встановлених норм та аналіз причин таких відхилень; контроль за умовами зберігання і обліку матеріальних цінностей; збільшення кратності перевірок в натурі; підвищення виробничої дисципліни матеріально відповідальних працівників та ін.

З огляду на трудомісткість проведення перманентної інвентаризації та з метою зниження ризиків утворення помилок, в системі контролінгу цей вид контролю повинен бути автоматизованим.

Для прийняття дієвих і своєчасних управлінських рішень необхідним є забезпечення менеджерів оперативною інформацією про результати практичної діяльності підприємства та його структурних підрозділів шляхом створення комунікацій, що мають канали зворотного зв'язку. В системі інформаційного забезпечення дану функцію повинна виконувати внутрішньогосподарська звітність, яка являє собою узагальнену систему економічних показників, що

відображають результати господарювання структурних підрозділів за певний проміжок часу і є одним з найважливіших інструментів практичного застосування системи контролінгу. Особливістю внутрішньої звітності є те, що вона повинна бути придатною для багатоцільового використання.

Метою складання відповідних форм внутрішньогосподарської звітності повинно бути повне задоволення інформаційних потреб апарату управління в оперативному режимі шляхом надання інформації про основні економічні показники виробничої й інвестиційної діяльності в будь-який часовий період, як в натуральній так і в вартісній формі.

Внутрішньогосподарська звітність повинна характеризуватися:

- оперативністю надходження інформації про результати виконання завдань;

- форми внутрішньої звітності повинні бути простими й універсальними та містити виключно необхідну для управління підприємством інформацію про використання виробничих, природних, трудових, інвестиційних, інноваційних та інших ресурсів;

- форми звітності повинні бути затверджені керівником господарства.

Одним з важливих параметрів, що впливають на оперативність надходження інформації до управлінської ланки є встановлення періодичності представлення форм звітності. Вирішується це питання виключно адміністрацією підприємства, яка затверджує графік внутрішньогосподарського документообігу.

Систему контролінгу слід розглядати не тільки як інструмент управління окремими підприємствами, а й як механізм управління інтегрованими об'єднаннями та здійснення консолідованих дій учасниками для досягнення поставлених цілей і спільної мети. В межах добровільно створених інтегрованих структур інформація, що стосується спільного виробництва, використання природних, виробничих і трудових ресурсів, застосування інноваційно-інвестиційних технологій та ін. вже не буде надбанням окремих підприємств. Вона буде міжгосподарською і слугуватиме не тільки для задоволення потреб менеджерів окремих господарств, а й для здійснення загального управління інтегрованими об'єднаннями. Така інформація потрібна для прогнозування, планування, здійснення моніторингу й аналізу економічної діяльності об'єднання та контролю за виконанням взятих на себе зобов'язань кожним з учасників угруповання.

Впровадження системи контролінгу в господарствах стримується відсутністю відповідних методичних й нормативних документів, складністю забезпечення автоматизації обліково-аналітичних процедур та внутрішньогосподарського контролю.

Висновки. Контролінг є інноваційною підсистемою загальної системи управління, яка повинна виконувати функції інформативного забезпечення потреб менеджерів господарств, їх інтегрованих об'єднань, інвесторів, державних органів влади. Автоматизація обліково-аналітичної роботи, здійснення внутрішньогосподарського контролю за виробничими процесами й ефективністю використання матеріальних цінностей та інвестиційного потенціалу підприємства сприяє прискореному формуванню інформаційного потоку для задоволення потреб менеджерів.

Впровадження системи контролінгу дає можливість якісно поліпшити систему оперативного управління інвестиційним потенціалом на рівні господарства, інтеграційних об'єднань та регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Огійчук М.Ф. Автоматизована система бухгалтерського обліку в сільському господарстві: Навч. посіб/М.Ф.Огійчук, Л.Г.Панченко, П.А. Щербаків. – К.: Вища школа, 1995.-159с.
2. Кирейцев Т.Т. Функции в механизме управления сельскохозяйственным производством. – К.: изд-во УСХА, 1992.-240с.
3. Петіна Л.В. Шляхи удосконалення внутрішньогосподарської звітності та перманентної інвентаризації в прийнятті управлінських рішень на підприємствах АПК / Л.В.Петіна// Бізнес-навігатор.-2009.-№2(17). – с. 140-147.

УДК: 351.82:338.431

ЗАКОНОДАВЧІ АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ВЛАДИ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Пилипенко К.А. - к.е.н., доцент, Полтавська ДАА

Постановка проблеми. Останніми роками, як ніколи в останні три десятиліття, увага світу привернута до проблем продовольства. Цілий ряд чинників зумовив підвищення цін на продукти харчування, що досягла нині найвищого рівня з 1970-их років. Ця обставина серйозно позначилася на продовольчій безпеці бідних верств населення світу. Продовольча безпека це такий стан, коли продовольства вистачає круглий рік, що забезпечує здорове харчування і продуктивний стиль життя. Вона заснована на рівні споживання, а тому можна говорити про продовольчу безпеку окремих людей, сім'ї, і цілої нації. Про те, як вирішити цю глобальну проблему – у колонці Пола Полмана і Данієля Сервітьє, які є співголовами В-20, підрозділу G-20, який опікується проблемою забезпечення продовольчої безпеки в світі. Цю проблему згадують і генетики, і постачальники насіння, добрив та засобів захисту рослин, і виробники сільськогосподарської техніки, які витрачають мільйони доларів на інновації, щоб забезпечать ріст продуктивності в аграрній галузі.

Проте гарантування продовольчої безпеки кожної окремої країни є однією із ключових функцій держави, адже стабільне виробництво продуктів харчування, доступність їх отримання та споживання за рахунок власного виробництва та імпорту можливе лише під контролем державних органів. Тільки держава може правильно подбати про запаси продовольства, використовуючи механізми підтримки виробників основних продуктів харчування, регулювання експорту і митно-тарифної політики. Саме на державному рівні можна вирішити проблему соціального захисту бідного прошарку населення.